

De geluksboom

Een Oekraïens sprookje van Ward Ruyslinck uit *Het dal van Hinnom* door de uit Oekraïne gevluchte Dimitri Andrejitsj Zapotin verteld aan het ziekbed van Guusje, het dochtertje van Noëlla en Casimir Roseboom.

In de tijd, toen de oude blinde Ostap met zijn bandoera door de Oekraïne zwierf en van dorp naar dorp ging om zijn kozakkenliederen en bylinen voor de boeren te zingen, stond de boom er al, even buiten Tsjernomir, tussen het landhuis van de barin Grigorenko en de molen die later, tijdens de grote opstand van de moezjiks, in vlammen opging.ⁱ Waarschijnlijk stond hij er ook al vóór Ostaps tijd; sommigen beweerden zelfs dat hij zo oud was als de aarde, dat hij er reeds was vóór de mensen er waren. Het was dus werkelijk een heel oude boom. Maar het was ook een mooie boom, met een gladde rechte gepolijste stam en kleine hartvormige honigkleurige bladertjes waar bloedrode nerven doorheen liepen. Bovendien bloeide hij tweemaal per jaar, eenmaal in de lente en eenmaal in de herfst, en dan stond hij daar – ach, als ik hem kon tekenen, zou je hem zien – dan stond hij daar, of liever dan hing hij daar onder de hemel als een grote flonkerende kristallen kroonluchter, met zijn duizenden tere doorschijnende bloemklokjes, net kristallen bekertjes om er de gouden honig van de bladeren uit te drinken. Niemand wist hoe die boom daar eigenlijk kwam, hoe oud hij precies was en of er in de Oekraïne, of in Rusland, of in enig ander land van Europa, misschien nog ergens een boom van dezelfde soort bestond. Niemand kon dit met zekerheid zeggen, ook de pope niet, die het in zijn boeken had nagezien en er niets wijzer uit was geworden.

Die boom was niet alleen maar een oeroude boom en een mooie boom en een zeldzame boom, hij was ook een wonderbare boom. Hij bracht namelijk de mensen geluk aan. Trouwlustige meisjes die geen jongen vonden, omdat ze te oud of te lelijk of te onhebbelijk waren, trokken in de lente een van die hartvormige bladertjes af en legden dat onder haar oorkussen, en nog vóór het jaar om was, vóórdat de boom voor de tweede maal bloeide, waren zij getrouwd. En op een keer gebeurde er nog iets veel wonderlijkers : Aljosja, het stom geboren zoontje van de veerman uit Njeprapojansk, kreeg de spraak terug nadat hij een kristalbloempje van de wonderboom, dat door de wind was afgerukt, van de grond had opgeraapt en naar zijn mond gebracht. Het werd natuurlijk gauw bekend, ook in de andere dorpen en zelfs in de grote steden, dat er iets bijzonders aan de hand was met de boom van Tsjernomir, en toen kwamen de mensen spoedig van zeer ver om de boom te zien en hem aan te raken en nou ja, de mensen zijn eenmaal zo, om hem uit te plunderen, want niemand wilde zonder een blaadje of een bloempje weggaan. Maar zelfs toen bleek de boom meer dan ooit een wonderbare boom te zijn, want hij werd er niet ziek van en evenmin ging hij dood. Hij bleef even mooi als tevoren en voor elk blaadje of bloempje, dat men hem ontroofde, kwamen er onmiddellijk twee of drie andere in de plaats. Alhoewel hij zo oud als God de Vader was, bleef hij altijd even jong.

Maar op een mooie dag – bij manier van zeggen natuurlijk, want je zult dadelijk horen dat het helemaal geen mooie dag was – op een mooie dag verschenen er in het dorp twee vreemdelingen, twee mannen in overall en met gezichten als verdroogde keutels. Ze

waren per auto gekomen en reden recht naar de plek toe waar de geluksboom stond en daar begonnen ze opmetingen te verrichten en het terrein af te bakenen met piketten. In de omtrek verspreidde zich al gauw het gerucht, dat die kerels uit Kiëv kwamen, de hoofdstad van de Oekraïne, dat de ene een landmeter was en de andere een ingenieur of een bouwopzichter, en dat zij in opdracht van de Staat op het afgebakende terrein een landbouwproefstation gingen oprichten. Er liep iets mis, dat zag je zó al. Wat waren die lui van plan met de geluksboom? Die stond natuurlijk in de weg, die moest verdwijnen. Inderdaad, zo gebeurde het ook, laat ik het je maar direct vertellen : een week later keerden de mannen, die vooropgezonden waren, met een ploeg werklui terug die alvast begonnen met de geluksboom om te hakken. Er zouden zich voortaan geen wonderen meer voordoen en de mensen moesten maar niet meer gelukkig worden, de lelijke trouwlustige meisjes waren gedoemd om hun leven lang ongetrouwd te blijven en de stomme jongetjes om tot aan hun dood stom te blijven, want de Staat was van oordeel dat alleen een proefstation de mensen gelukkig kon maken. Met het bouwen van dat station kwam men nog vóór het einde van de zomer klaar. Het was een groot, lelijk, bakstenen gebouw, dat de mensen van Tsjernomir met afkeer vervulde.

Op een morgen, een paar dagen na de inhuldiging van het proefstation, gingen de directeur en de agronoom het laboratorium binnen en toen, kijk eens aan, wat was dat? Neen maar, daar stonden ze gewoon paf van. Uit de opengebarsten vloer kwam de geluksboom weer te voorschijn, of je 't gelooft of niet. Ongemerkt had hij onder de grond weer wortels geschoten en was hij dóór het dikke cement gegroeid, en nu stond hij daar, zeker al meer dan een meter hoog, als de zevenarmige gouden kandelaber in de tempel van Jeruzalem, je weet wel. De directeur noch de agronoom wisten er raad mee en zij haalden er beurtelings de hulpagronoom, de chef van het laboratorium en de districtscommissaris bij, maar die wisten er evenmin raad mee. En ondertussen bleef de boom maar groeien, uur na uur, altijd maar groeien, naar de hemel toe, zolang totdat zijn kruin door het dak van het proefstation brak.

Toen vond de directeur het welletjes en liet hij de boom met wortel en tak uitroeien en de gescheurde vloer weer aangieten, ditmaal met een dikkere cementlaag dan tevoren. Hemelse deugd, wat was die directeur een domoor : hij wist dus niet dat het geluk zo'n diepe en stevige wortels heeft, dat men het nooit kan uitroeien. Als hij het niet wist, dan ondervond hij het een paar weken later, toen de boom alweer met onbedwingbare levenskracht uit het cement opschoot en tussen de grauwe bakstenen muren begon te botten. En wéér liet de directeur hem uitroeien, en wéér vatte de wonderbare boom wortel. Dit ging een hele tijd zo voort, totdat het bijna winter was geworden, en toen zag de directeur in dat er nog maar één oplossing was : hij liet het proefstation afbreken en elders, aan de andere kant van het dorp, weer oprichten. En de boom, de geluksboom, die staat er nu nog steeds, tussen het landhuis van de barin Grigorenko en de molenheuvel, en hij zal eeuwig op die plaats blijven staan, als een wegwijzer naar de hemel, om de mensen gelukkig te maken.

---

¹ Mogelijk is Ruyslinck voor dit verhaal geïnspireerd door het boek *The Twelve Chairs* (1928) van het Oekraïens schrijversduo Ilya Ilf en Yevgeny Petrov met de fictieve protagonist Ostap Bender.

Ostap is het Oekraïense synoniem voor de naam Eustathius of Eustachius.

Ostap Gogol († 1679) was een beroemde Oekraïense hetman, militaire leider van de kozakken.

De bandura (Oekraïens: бандура) is een Oekraïens snaarinstrument (zie afbeelding hiernaast).

Bylinen zijn middeleeuwse Russische mondeling overgeleverde volkszangen, vergelijkbaar met de liederen gezongen door middeleeuwse troubadours. In de 18e eeuw werden de bylinen voor het eerst opgetekend.

Barin – Russische landjonker.

Moezjiek – arme Russische boer.

Danylo Nosko uit Oekraïne met zijn bandura.

Bron : commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=746749